

H.J. VAN NIJNATTEN-DOFFEGNIES

Het geheime dorp

UITGEVERIJ GLB
DEVENTER

Op een mistige novemberdag kwamen oom Chris en tante Christina met hun boodschappenvracht bij de ondergrondse hut aan in de buurt van het voormalige hoofdkwartier. Ze waren laat, want ze hadden een eind om moeten fietsen vanwege een Duitse controlepost bij de spoorwegovergang. Zeker waren er weer gevangenen ontsnapt uit de in de nacht langsgesloten treinen, of er waren piloten zoek uit neergeschoten vliegtuigen. Heintje was er niet, misschien was hij ongeduldig geworden en op stap gegaan.

‘We zullen maar even wachten,’ zei oom Chris, terwijl hij de pakken aannam die Christina, halverwege de trap, aangaf. Later zaten ze tegenover elkaar aan de smalle ruwe tafel en Christina veegde met haar zakdoek de druppels van haar gezicht. De lok haar die uit haar regenkapje kwam, was met een waas van vocht omsponnen en ook de jas van Chris was grijs van de speldenknop fijne druppeltjes. In

de hut rook het naar schimmelig hout, paddestoelen en aarde, maar het was er droog en warm. Op de tafel stond een kaars op een wit schoteltje, omkranst door een knibbelspel van afgebrande rode lucifersstokjes, vuil en as.

Zeker had Heintje de vorige avond veel bezoek gehad; het stro stak slordig uit de bedden en de dekens lagen als een prop aan het voeteneind. De ramen, lager dan de begane grond, lieten maar weinig licht door. Oom Chris haalde een papier uit zijn zak waarop hij een ontwerp getekend had voor een nieuwe hut. Daaraan had hij deze morgen nog willen beginnen. De jongelui in het Geheime Dorp hadden er het hout al voor gekapt en op maat gezaagd. Hij zat erover te denken hoe hij het werk zo vlug mogelijk voor elkaar kreeg. Er waren alweer talrijke aanvragen om hulp binnengekomen en Joep had hij op informatie uitgestuurd. De hutten die er stonden, waren al overbevolkt. Dat bevorderde de goede verstandhouding niet. Waarom moesten mensen, juist als ze diep in de ellende zaten, altijd ruzie maken en elkaar zo slecht verdragen? Het bezorgde je een hoop last en extra werk om de kemphanen en hennen te scheiden en zo te groeperen dat ze uit elkaars gezichtsveld

bleven. Christina kon erom lachen, hij niet. Gek dat elke gemeenschap, hoe klein ook, altijd dadelijk weer de kiemen bevatte van dat grote geheel, de wereld, afgunst, eerzucht, ijdelheid, dat er nu nooit eens iemand was die in nood boven deze dingen uitgroeide. Daar had je de oudste bewoners van het dorp, op zichzelf een aardige familie, hartelijk en opgewekt, nooit mopperend over de ongemakken die het leven in het bos nu eenmaal oplegde, maar de man, een stevige figuur van Duitse afkomst, nam als vanzelfsprekend aan dat allen die na hem gekomen waren, aan hem gehoorzaamheid verschuldigd waren: hij had zich opgeworpen als burgemeester van het dorp en dat verdroegen de anderen weer niet, zeker niet de jongelui. Tact bleek een uiterst schaars artikel. Er was ook zelden een heterogener gezelschap samengebracht dan hier in het Geheime Dorp. Nederlandse joden, Duitse joden, illegale werkers wier leven op het spel stond als ze gegrepen werden, militairen, uit concentratiekampen ontsnapte werklui. En dat alles zat hutje en mutje door elkaar in overvolle hutten, op vakken bosgrond enkele vierkante meters groot, gescheiden door brandgangen, gevangen voor wie weet hoeveel lange jaren,

met voortdurend de kans voor ogen verraden, ontdekt en toch nog verloren te zijn.

Hier onderbrak Christina zijn gedachtegang, ze zei peinzend: ‘Weet je, Chris, soms voel ik me net een poes die haar jongen tegen de meedogenloze grijphanden van de mensen, die ze de nek om willen draaien, diep in het bos verstopt heeft. Telkens als ik in het Geheime Dorp kom word ik bestormd met klachten, wensen en ruzies, en heb ik zin om de mensen daar met de koppen tegen elkaar te slaan. En het alleridiotste is dat ik toch het idee niet verdragen kan dat er onverwacht een in de handen van de Duitsers zou vallen, het angstzweet breekt me uit als ik aan alle gevaren denk die ze misschien nog door moeten, die stumperds.’

Hij greep haar hand en zei innig: ‘Kind, daar zat ik net ook aan te denken, maar jij zegt het zo grappig. Ik vind ook dat we rare jongen geworpen hebben en veel te veel ook. Om met de Duitsers te spreken, ze hebben te weinig *Lebensraum*. Wat denk je, zou het helpen als ik de burgemeester de eer gaf die hem toekwam, en hem een eigen villa in een apart vak gaf? Er behoort toch, dunkt mij, enige distantie te bestaan tussen het hoofd van de ge-

meente en zijn onderdanen. Hoe kun je je waardigheid ophouden als je 's morgens met een verslapen kop en in je onderbroek op je wasbeurt moet wachten.'

Christina lachte, maar daarna zei ze ernstig: 'Het zou prachtig zijn, maar jou bezorgt het weer zoveel extra werk, vind je niet dat je het al druk genoeg hebt? Ze moeten maar leren elkaar te verdragen, straks willen ze allemaal een eigen huis, een gemeenteraad, rechtspraak en een harmonie.'

'Ik weet iemand die me aan geperste houtwolplaten kan helpen, dan hebben we zo'n hut in een ommezentje klaar,' was Chris' enige antwoord, en Christina zuchtte, half bezorgd half geërgerd. Ze wist dat er aan hem toch niets te verzetten viel. Ze vroeg: 'Kom, zullen we dan maar gaan?' maar op dat moment kwam Heintje haastig de trap afgeroefd, zijn kleren zagen eruit alsof hij over de bosgrond gekropen had en zijn haar was één verwarde massa, hij zuchtte van opluchting toen hij oom Chris en tante Christina daar zag zitten: 'Gelukkig dat ik u nog tref.'

Hij plofte naast oom Chris op de bank neer.

'Het is niet veel fraais wat ik u vertellen moet, of hebt u het al gehoord? De knokploeg

heeft hier een paar nachten geslapen om een overval voor te bereiden op een distributiekantoor in de buurt. Vanmorgen in alle vroegte zijn ze erop uitgetrokken, alles was fijn voor elkaar, de bewakers waren in het complot, ze stonden braaf met hun handen in de lucht, maar op een of andere manier is er toch iets van uitgelekt of verraden. De moffen waren net iets te laat, maar er is toch nog geschoten en een van de jongens is geraakt, de anderen wisten hem nog mee te slepen en nu ligt hij hier een eind vandaan zwaargewond in het bos. Willem, de ondergrondse dokter, is bij hem, maar hij zegt dat er van vervoer naar het ziekenhuis voorlopig geen sprake kan zijn, hij mag zo rap niet vervoerd worden en toch moet hij daar weg. De moffen zijn woedend, ze razen als gekken overal in de buurt rond.'

Oom Chris was opgestaan: zoals zijn gewoonte was, stond hij een ogenblik doodstil na te denken, de lippen vast gesloten, de nietsziende ogen gericht op het grijze lichtvierkant dat via de trap binnenviel, tot op de vertrapte dennennaalden die de vloer bedekten.

'Ga naar Gert, hij kent de man van de Rode-Kruispost, daar is een brancard, laat hem die vragen en kom met dat ding hierheen,

waarschuw Frank en Bert en laat ze ook hierheen komen, maar wees voorzichtig: bij de overweg wordt gepost. Ik ga met jou de weg verkennen door het bos, hoe we zo vlug mogelijk de gewonde naar het Geheime Dorp transporteren. Het zal wel niet kunnen voor schemerdonker en ik vrees dat we er uren over zullen doen.'

'Als hij maar niet voor die tijd dood is,' zei Heintje somber, 'en hoe moet het met die voorraden,' en hij wees op de pakken in de hoek. 'Wie brengt die weg? Ze zitten er daarginder om te springen.'

'Dat doe ik,' zei Christina eenvoudig, 'en ik zal meteen ruimte maken voor de gewonde.'

Ze was opeens heel zenuwachtig, stond op en ging naar Heintje toe, duwde hem naar de uitgang, fluisterde dringend en wat hees: 'Toe nou, Heintje, ga nu, ik heb geen rust voor ik die arme stakker veilig geborgen weet, ze mogen geen van onze jongens te pakken krijgen, niet dood en niet levend!'

Toen Heintje weg was, sloeg Chris zwijgend de armen om haar heen, duwde haar hoofd tegen zijn borst, streek haar over het haar tot ze weer kalm was en hem durfde aan te kijken.

‘Waar wil je hem onderbrengen, Christina, een zwaargewonde tussen al die mensen in een overvolle hut?’

‘Hij zal een hut alleen hebben, al moest ik alle anderen onder de blote hemel leggen,’ zei ze strijdlustig. ‘Het is goed, dat ze eens merken wat eraan vastzit, hoe anderen hun leven wagen om hen van het allernodigste te voorzien. Misschien zullen ze dan hun eigenbelangetjes eens opzijzetten.’

Hij kuste haar op het voorhoofd en zei: ‘Nu krijgt de arme poes er weer een jong bij.’

Die avond trok een vreemde karavaan het bos door. De mist hing zwaar tussen de bomen en kneep het laatste restje daglicht uit. Traag tikelden de druppels op het gevallen blad. Het zoeken van de weg ging bijna op de tast, voetje voor voetje, voorop oom Chris en Heintje, die de weg verkend hadden, daarachter de dragers met de baar waarop de gewonde lag, toegedekt met een oude grijze paardendecken. Aan weerszijden gingen leden van de knokploeg, de mondingen van de stenguns op de grond gericht, ze waren niet van zin zich hun prooi zonder strijd te laten ontnemen. Helemaal achteraan kwam dokter Willem, met zijn

fiets aan de hand. Hij was iets hoopvoller gestemd, wel bleef de gewonde nog bewusteloos, maar de bloeding was tot staan gekomen. De dragers liep het zweet zomaar van het hoofd, ieder kuiltje, ieder takje moest vermeden worden: ze laveerden tussen twee loerende vijanden, de Duitsers en... de dood. Toen het te donker werd, bescheen oom Chris de weg met een kleine dievenlantaarn, soms sloegen de laaghangende takken hun in het gezicht, soms kreunde de zieke, en dan gingen ze nog langzamer lopen, schuifelden de voeten nog voorzichtiger over de grond, soms moesten ook de dragers hun vracht even neerzetten, omdat hun spieren weigerden langer dienst te doen. Maar in ieders hoofd leefde de grimmige gedachte: de vijand zou hem niet in handen krijgen, juist hem niet.

Nu waren ze er bijna, het bos werd dunner, hier begonnen de vakken met de jonge den-
nenaanplant, een eindeloze eentonige opeenvolging van vierkanten doorsneden met brandgangen, afgebakend met berken. De dragers voelden hun armen niet meer, maar aan het einde van de dwarsgang kwam een knipperend lichtsignaal alles veilig melden. De tocht was volbracht. Aan het toegangspad van het